

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling van het onderzoek

In januari 2004 heeft het Nationaal Platform Criminaliteitsbeheersing (NPC) het 'Actieplan Veilig Ondernemen' gelanceerd, dat als belangrijkste doel kent: een reductie van criminaliteit gericht tegen het bedrijfsleven met minimaal 20% in 2008 (NPC, 2004a). Om dit te bereiken is een aantal projecten geformuleerd. Eén van deze projecten behelst de aanpak van interne criminaliteit. Een ander project behelst de aanpak van criminaliteit tegen de transport- en logistieke sector. Eén van de deelnemers aan het NPC, het ministerie van Justitie, heeft in dit kader het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) verzocht een onderzoek te laten uitvoeren naar interne criminaliteit in de logistieke sector. Dit rapport vormt hiervan de neerslag.

Het onderzoek beoogt inzicht te verschaffen in de aard en omvang van interne criminaliteit in de logistieke sector in Nederland. In het bijzonder de interne criminaliteit waarmee logistiek dienstverleners te maken hebben. Tevens wordt beoogd in kaart te brengen welke maatregelen deze logistiek dienstverleners treffen ter voorkoming van criminaliteit door medewerkers en op welke wijze zij reageren op concrete voorvallen. Hierbij wordt ook de rol van politie en justitie in ogenschouw genomen. De onderzoeksresultaten moeten het NPC ondersteunen bij het realiseren van preventieve en repressieve maatregelen tegen deze vorm van criminaliteit.

Onderzoeksvragen

Samengevat luiden de onderzoeksvragen:

- Wat is de aard en omvang van de interne criminaliteit bij logistiek dienstverleners in Nederland?
- Welke bedrijven worden slachtoffer en welke kenmerken hebben de daders van interne criminaliteit?
- Welke maatregelen treffen bedrijven in deze sector ter voorkoming van interne criminaliteit en op welke wijze reageren zij op concrete voorvallen?
- Hoe worden aangiften van interne criminaliteit door politie en justitie afgehandeld?

Definitie van interne criminaliteit

Onder interne criminaliteit verstaan wij opzettelijk normovertredend gedrag van werknemers (eventueel in samenwerking met anderen) dat is gericht tegen het bedrijf waar of waarvoor men werkzaamheden verricht (of verrichtte) en waarbij voor het bedrijf een schade optreedt of kan optreden die als problematisch wordt ervaren.

Opzet van het onderzoek

Gegevens over de aard en omvang van interne criminaliteit zijn niet in enige bestaande bron terug te vinden. Ook in politieke en justitiële registraties wordt interne criminaliteit niet als een aparte categorie behandeld. Om derhalve de eerste drie onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, hebben we bij 139 logistiek dienstverleners in Nederland een mondeling interview afgenomen (op basis van een deels gesloten en deels open vragenlijst). Het gaat om bedrijven voor wie *warehousing*, eventueel in combinatie met *Value Added Logistics* (VAL), een kernactiviteit vormt. *Warehousing* betekent dat de bedrijven de goederen niet alleen op- en overslaan, maar er ook 'iets' mee doen. Als deze bewerkingen waarde toevoegen aan de producten, zoals bij assemblage, reparatie en andere licht-industriële activiteiten, is sprake van VAL. Er bestaat geen administratief steekproefkader voor deze groep bedrijven. Ze zijn derhalve geselecteerd via een aantal ledenlijsten van brancheorganisaties en andere logistieke koepels. Op deze lijsten komen 353 (unieke) bedrijven voor, waarvan 285 aan de steekproefcriteria voldeden. Bij 139 bedrijven (49%) hebben we een interview afgenomen, doorgaans met een persoon die binnen het bedrijf de meest deskundige is op het gebied van beveiliging. De bedrijven in het onderzoek vormen niet helemaal een representatieve doorsnede van de populatie (zoals vastgesteld op basis van de gehanteerde ledenlijsten): grote bedrijven en bedrijven gevestigd op Schiphol zijn oververtegenwoordigd in het onderzoek, kleine bedrijven en bedrijven gevestigd in Rotterdam zijn ondervertegenwoordigd. Deze factoren hangen deels samen: in Rotterdam bevinden zich naar verhouding meer kleine logistiek dienstverleners.

Naast de interviews in bedrijven zijn ook vijftien open interviews afgenomen met experts. Deze interviews dienden deels ter voorbereiding op de vragenlijst en deels ter validering van en aanvulling op de gegevens die zijn verkregen via de bedrijven. Hierbij gaat het onder meer om beleidsmedewerkers van brancheorganisaties in de logistiek, risicoconsultants, verzekeringsdeskundigen, opdrachtgevers van logistiek dienstverleners en private en politieke opsporingsdeskundigen.

Om de laatste onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, hebben we alle politieregio's in Nederland benaderd waar zich vestigingen bevinden van bedrijven uit ons onderzoek. We hebben hen de vraag voorgelegd of ze van de genoemde bedrijven aangiften hebben ontvangen in de periode 2002-2004 en zo ja, welke kenmerken deze aangiften hebben en of de misdrijven zijn opgehelderd. De verzamelde gegevens zijn vervolgens aangevuld met de gegevens die uit de bedrijven zijn verkregen. Met de verdachtegegevens van de opgehelderde aangiften is bij het Centraal Justitieel Documentatiesysteem in Almelo nagegaan of deze personen zijn vervolgd en zo ja, welke veroordeling eventueel is gevolgd.

Korte beschrijving van de onderzochte bedrijven

Bijna alle bedrijven zijn internationaal actief. Meer dan de helft van de bedrijven werkt met goederen die vanuit het oogpunt van diefstal kunnen worden beschouwd als goederen met een hoog risico. De omvang van de ondernemingen varieert: ruim een kwart heeft minder dan vijftig werknemers in Nederland, de rest van de bedrijven is middelgroot of groot (dat wil zeggen heeft vijftig tot tweehonderd werknemers of meer dan tweehonderd werknemers). Bijna tweederde van de bedrijven doet zelf niet aan transport of besteedt dit (grotendeels) uit. De bedrijven in het onderzoek zijn geografisch geconcentreerd in bepaalde gebieden in Nederland, zoals Schiphol, Rotterdam (haven en agglomeratie), Noord-Brabant (vooral Moerdijk, Tilburg en Eindhoven) en Limburg (vooral Venlo).

Belangrijkste onderzoeksbevindingen

Aard en omvang van gerapporteerde interne criminaliteit

Bedrijven zien interne criminaliteit als een minder groot probleem dan externe criminaliteit. Bijna de helft van de bedrijven (48%) noemt interne criminaliteit een probleem waarmee ze soms of vaker te maken hebben. Bijna één op de vijf bedrijven (18%) noemt interne criminaliteit een groot probleem. Van de bedrijven is 87% in de afgelopen drie jaar ten minste één keer slachtoffer geworden van enige vorm van interne criminaliteit. Gemiddeld noemen bedrijven elf interne incidenten in de afgelopen drie jaar. De helft van de getroffen bedrijven rapporteert minder dan vijf interne incidenten over de afgelopen drie jaar. De meeste bedrijven rapporteren slachtofferschap van enige vorm van verduistering. Dit wordt door 61% van de bedrijven gerapporteerd. Verduistering is ook de vorm van interne criminaliteit waarvan bedrijven de meeste incidenten rapporteren. Hierbij gaat het in de meeste gevallen om tamelijk kleinschalige vormen van verduistering, zoals loodsmedewerkers die één product of één doos meenemen. Echter, ook verduisteringen van grote partijen (dure) goederen worden regelmatig gerapporteerd. 34% van de bedrijven rapporteert slachtofferschap van enige vorm van inbraak waarbij vermoedelijk of concreet sprake was van interne betrokkenheid. Het betreft hier niet alleen inbraken in loodsen en kantoren, maar vooral inbraken in of diefstal van vrachtauto's (ladingdiefstal). Vaker dan bij voornoemde verduisteringen gaat het hierbij om grootschalige incidenten waarvan bedrijven veel schade ondervinden. Hoe grootschaliger de diefstal, des te groter ook de kans dat buitenstaanders erbij zijn betrokken. 29% van de bedrijven maakt melding van het feit dat ze slachtoffer zijn geworden van medewerkers die verwijtbaar onprofessioneel of nalatig

gedrag hebben vertoond. Hierbij gaat het in de meeste gevallen om medewerkers die tegen de regels in bepaalde (veiligheids)procedures niet hebben gevolgd, waardoor een misdrijf kon plaatsvinden (vaak een inbraak of verduistering van een grote partij handelsgoederen).

17% van de bedrijven rapporteert dat ze in de afgelopen drie jaar te maken hebben gehad met verbaal of fysiek geweld onder collega's. Een vergelijkbaar aantal bedrijven rapporteert ervaringen met fraude. Bij de fraudegevallen is een duidelijk onderscheid te maken tussen kleine en grote fraude. De kleine fraude, het meest gemeld, betreft meestal gerommel met onkostendeclaraties, teveel uren schrijven en sjoemelen met vrachtbrieven. De grote fraude betreft meestal leidinggevenden of medewerkers met specialistische (financiële) functies die hun bevoegdheden en vrijheid gebruikt hebben om zichzelf te bevoordelen. Van alle gerapporteerde incidenten laten de fraudegevallen gemiddeld de hoogste schades zien. 11% van de bedrijven rapporteert dat men slachtoffer is geworden van medewerkers die ongeoorloofd bedrijfsmiddelen voor privé-doeleinden hebben gebruikt. Een vergelijkbaar aantal bedrijven rapporteert dat medewerkers gevoelige bedrijfsinformatie hebben doorgespeeld aan concurrenten. Bij de laatste categorie gaat het vaak om inmiddels ex-werknemers die met onenigheid zijn vertrokken uit het bedrijf (en zijn overgestapt naar de concurrent).

Daarnaast hebben we ook verschillende andere normovertredingen met de bedrijven besproken. Deze zijn door minder dan 10% van de bedrijven gerapporteerd. Hierbij gaat om zaken als sabotage van bedrijfsprocessen (9% van de bedrijven meldt slachtofferschap), opzettelijke vernieling (8%), (interne betrokkenheid bij) overvallen en corruptie (beide 5%), oplichting, illegale handel en medewerkers die bedrijfsmiddelen gebruiken voor commerciële activiteiten ten eigen bate (beide 3%).

Veel criminaliteit waarmee bedrijven te maken hebben is op enigerlei wijze transportgerelateerd. Dit zien bedrijven ook als het grootste criminaliteitsprobleem in hun sector. Hierbij kan het gaan om overvallen, inbraken in vrachtauto's en diefstallen van of uit vrachtauto's. Als het gaat om alle incidenten, dus niet alleen de interne incidenten, dan worden inbraken (inclusief vrachtauto- en ladingdiefstallen) door de meeste bedrijven gerapporteerd: 77% is hiervan in de afgelopen drie jaar ten minste één keer slachtoffer geworden. Van alle inbraakincidenten die bedrijven aan ons gemeld hebben, vermoeden ze in 14% van de gevallen interne betrokkenheid.

Dark number

De hiervoor gepresenteerde bevindingen zijn gebaseerd op de rapportage door bedrijven zelf. We weten echter dat hierbij allerlei onderrapportage-effecten optreden. Deze zorgen ervoor dat niet alle interne incidenten in de rapportage terechtkomen. Interne incidenten als bijvoorbeeld fraude en

illegale handel kunnen verborgen blijven in het bedrijf, omdat ze weinig of geen zichtbare sporen nalaten. Verduistering is een vorm van interne criminaliteit die als gebeurtenis vaak wel aan het licht komt, bijvoorbeeld in de vorm van vermissing van goederen, maar waarbij het voor bedrijven niet altijd mogelijk is om na te gaan wat er nu precies aan de hand is (verduistering is slechts één verklaring voor een vermissing). Ook hebben bedrijven niet altijd belang bij het labelen van een vermissing als verduistering, ze kunnen dan bijvoorbeeld aansprakelijk worden gesteld door de eigenaar of het is slecht voor hun imago. Soms zijn bedrijven zich gewoon ook weinig bewust van het feit dat vermiste goederen kunnen duiden op interne criminaliteit, ze houden er geen rekening mee. De gerapporteerde verduisteringen vormen daarom het topje van de ijsberg. Gebeurtenissen kunnen wel als normovertreding aan het licht komen, maar bedrijven zijn niet altijd bereid of in staat om interne betrokkenheid te signaleren. Dit probleem speelt vooral bij veel transportgerelateerde criminaliteit. Hierbij gaat het om overvallen, inbraken en grootschalige diefstallen van handelsgoederen. Het signaleren van interne betrokkenheid bij deze gevallen blijkt samen te hangen met veiligheidsbewustzijn en kennis: hoe hoger het veiligheidsbewustzijn in bedrijven en hoe meer kennis men heeft van feiten en omstandigheden rond deze incidenten, des te vaker zijn bedrijven in staat interne betrokkenheid te vermoeden of aan te tonen. Overigens kunnen ook hier economische overwegingen een rol spelen om de interne betrokkenheid niet toe te geven (aansprakelijkstelling door de verlader, et cetera). Om allerlei redenen hebben respondenten soms een beperkt zicht op wat er in het bedrijf omgaat. Ze werken er bijvoorbeeld pas kort of ze zien slechts wat er gebeurt in de vestiging waar ze zelf werken. Of hun zicht is beperkt tot bepaalde vormen van interne criminaliteit. Als ze wel een goed zicht hebben, zijn ze niet altijd bereid om hierover in alle gevallen te rapporteren aan de onderzoekers. Hierbij spelen bedrijfsmatige overwegingen een rol zoals hiervoor genoemd, maar soms hebben respondenten ook een persoonlijk belang om bijvoorbeeld een gunstiger beeld te schetsen van de situatie in het bedrijf. Aanvullend onderzoek naar de interne betrokkenheid bij allerlei vormen van transportgerelateerde criminaliteit, het probleem waarvan de sector de meeste last zegt te ondervinden, bracht aan het licht dat bij deze vorm van criminaliteit, die bedrijven meestal als extern definiëren, in heel veel gevallen toch sprake is van interne betrokkenheid. Volgens alle door ons geraadpleegde ervaringsdeskundigen wordt zeker bij grootschalige diefstal van handelsgoederen (van/uit vrachtauto's en uit loods) in de meeste gevallen (sommige deskundigen zeggen: in alle gevallen) gebruikgemaakt van kennis van binnenuit. Dit beeld wijkt sterk af van het beeld dat bedrijven hierover hebben geschetst. We concluderen op grond van deze bevindingen, dat ook bij deze vorm van ('externe') criminaliteit in veel gevallen (toch) sprake is van interne betrokkenheid.

Kenmerken van bedrijven die slachtoffer worden van interne criminaliteit

De kenmerken van bedrijven die in het algemeen het sterkst zijn gerelateerd aan prevalentie en frequentie van interne criminaliteit zijn achtereenvolgens:

- de *omvang* van het bedrijf (hoe groter, des te meer criminaliteit);
- problemen met *werving* van personeel (bij problemen meer criminaliteit);
- de aard van *bedrijfsactiviteiten* (hoe meer transportgerelateerd, des te meer criminaliteit);
- de aanwezigheid van hoog-risicovolle *goederen* (bij aanwezigheid meer criminaliteit).

Ook zaken als beveiligingsniveau en de aanwezigheid van extern personeel zijn gerelateerd aan het niveau van interne criminaliteit. Deze relaties verdwijnen echter als we rekening houden met de hiervoor genoemde factoren. De samenhang tussen beveiligingsniveau en het niveau van interne criminaliteit in een bedrijf is overigens een ingewikkelde, omdat veel bedrijven hun beveiliging opschalen naar aanleiding van incidenten die plaatsvinden. Dus in plaats van een negatief verband zien we hier een positief verband: beter beveiligde bedrijven rapporteren meer interne criminaliteit. Dit betekent uiteraard niet dat beveiligingsmaatregelen géén effect hebben op het terugdringen van interne criminaliteit. Het is alleen moeilijk vast te stellen in een onderzoek als het onderhavige.

Opvallend is verder dat de bedrijven in Rotterdam significant minder (interne) criminaliteit rapporteren dan bedrijven in andere regio's. Dit verschil wordt deels verklaard door het feit dat de door ons onderzochte bedrijven in deze regio vaak klein zijn en geen eigen transportfunctie hebben. Echter, ook als we hiermee rekening houden, blijken Rotterdamse bedrijven minder incidenten te rapporteren dan vergelijkbare bedrijven elders in het land. Onze onderzoeksgegevens bieden geen concrete aanknopingspunten om dit verschil te verklaren.

Ten slotte is het van belang hier op te merken dat sommige vormen van (interne) criminaliteit veel gevoeliger zijn voor verschillen in de hier genoemde bedrijfskenmerken dan andere. Het niveau van verduistering, vernieling of fraude varieert doorgaans sterker met de hier genoemde kenmerken dan bijvoorbeeld inbraak. Bij dit laatste misdrijf zijn de verschillen tussen bedrijven doorgaans veel geringer. Dat wil zeggen, alle bedrijven hebben hier in ongeveer gelijke mate last van.

Kenmerken van daders van interne criminaliteit

Bedrijven noemen zeer uiteenlopende kenmerken als het gaat om de achtergronden van personen die ooit concreet werden verdacht van enige

vorm van interne criminaliteit. In de persoonlijke sfeer noemen ze vaak privé-problemen (met name geldproblemen, maar ook wel andere sociale problematiek zoals verslaving, echtscheiding en dergelijke), demografische kenmerken (vaak lager opgeleiden, jonge mannen, soms allochtonen), persoonlijkheidskenmerken (een gebrekkig ontwikkeld normbesef, op te grote voet willen leven, roekeloos of kickgedrag), een crimineel verleden of personen die deel uitmaken van een criminele subcultuur of een crimineel netwerk. Ook als het gaat om de relatie die deze personen hebben met het bedrijf worden zeer uiteenlopende kenmerken genoemd. Vaak genoemd zijn bijvoorbeeld tijdelijke krachten en personeel dat kort in dienst is, maar bijna even vaak is gemeld dat de betrokken werknemers juist al lang in dienst waren. In de meeste gevallen noemen bedrijven personeel op de werkvloer. Hierbij gaat het vaak om uitvoerend personeel, maar in een aantal gevallen ook om toezichhoudend of controlerend personeel. Ook specialistische of leidinggevende functies zijn genoemd. Ten slotte is ook onvrede van werknemers een aantal keren genoemd als kenmerk dat verband hield met de gepleegde feiten.

We moeten bij deze bevindingen opmerken dat de genoemde kenmerken uiteraard samenhangen met de vormen van criminaliteit die de respondenten in hun bedrijf waarnemen. Bij het doorspelen van gevoelige bedrijfsinformatie aan concurrenten zien de kenmerken van de daders er doorgaans anders uit dan bij diefstal uit de loods. Respondenten die slechts een enkele keer met verdachten van interne criminaliteit te maken hadden gehad, melden vaak dat de dader uit totaal onverwachte hoek kwam (harde werker, loyaal aan het bedrijf, al lang in dienst, nooit problemen, et cetera). Respondenten die juist heel veel ervaring hadden met interne verdachten, meldden ons vaak dat zij niet in staat waren om standaardkenmerken aan te wijzen, omdat de achtergronden van de personen daarvoor te verschillend waren. Als we deze twee antwoordcategorieën leggen naast het gegeven dat de overige respondenten de meest uiteenlopende achtergrondkenmerken noemen, zijn we geneigd te concluderen dat bij het plaatsvinden van interne criminaliteit, de persoonlijke en professionele achtergrond van de dader kennelijk van minder belang zijn dan de gelegenheidsstructuur. Hierbij mag overigens niet uit het oog worden verloren dat een klein deel van de werknemers, op grond van hun criminele verleden en hun criminele connecties, wel degelijk als een verhoogd risico moet worden beschouwd voor bedrijven. Het zou echter fout zijn te denken dat dit de enige risicogroep is.

Het treffen van preventieve maatregelen

Het is niet goed mogelijk om het preventiebeleid ten aanzien van interne criminaliteit goed af te bakenen van het preventiebeleid dat is gericht op externe criminaliteit. In veel bedrijven speelt dit onderscheid niet. Gemiddeld genomen blijken bedrijven in deze sector een scala aan

preventiemaatregelen te nemen om (interne) criminaliteit tegen te gaan. Slechts een kleine groep van bedrijven is heel laag beveiligd, maar hierbij gaat het doorgaans om kleine bedrijven met weinig risicovolle goederen. In de grote groep van middelmatig beveiligde bedrijven wordt standaard een reeks van maatregelen genomen om (interne) criminaliteit tegen te gaan. Hierbij gaat het vooral om bouwkundige en technologische maatregelen, zoals toegangsbeveiliging met hekken, camera's, het gebruik van detectie- en alarminstallaties, et cetera. Een kleinere groep van (vooral grote) bedrijven onderscheidt zich door zeer uitgebreide veiligheidsprocedures. In deze groep zien we naast de hiervoor genoemde maatregelen vaak ook veel aandacht voor allerhande (controle)procedures, zoals controles op mensen en goederen door middel van visitatie, uitgebreide screening van toekomstig personeel en dergelijke. Er lijkt een volgorde te zitten in de preventiemaatregelen die minder en meer beveiligde bedrijven nemen: men begint doorgaans met bouwkundige en technopreventieve maatregelen, daarna volgt de nadruk op (controle van) allerlei bedrijfsprocedures, maar omdat de aandacht hiervoor vaak weer verslapt (en omdat deze procedures op gespannen voet kunnen staan met bedrijfseconomische uitgangspunten) zien we met name in de best beveiligde bedrijven weer een beweging naar het gebruik van mechanismen van informele sociale controle (die in kleine bedrijven min of meer vanzelf plaatsvinden). Hoe groter de onderneming, hoe risicovoller de goederen en hoe uitgebreider de bewerkingen die men op deze goederen pleegt, des te hoger ligt doorgaans het beveiligingsniveau.

De nadruk in het preventiebeleid ligt bij de meeste bedrijven op het voorkomen van diefstal van handelsgoederen. Dit zien bedrijven als het grootste criminaliteitsrisico. Een aantal bedrijven noemt ook het vitale belang van hun informatiesystemen. Diefstal van geld vormt voor de meeste bedrijven geen risico (behoudens de bedrijven die met rembursements werken). Hoewel meer dan de helft van de bedrijven zegt dat fraudebeleid een integraal onderdeel vormt van de bedrijfsvoering, hebben we niet het idee gekregen dat fraude (in de zin van vervalsing/manipulatie van documenten en dergelijke) prominente aandacht heeft in de sector.

Bedrijven hebben wisselende opvattingen over welke maatregelen effectief zijn. Dit hangt vooral af van het stadium waarin ze zich qua beveiliging bevinden: bedrijven die net een hek hebben geplaatst rond hun bedrijfsterrein zijn doorgaans erg te spreken over de preventieve werking hiervan. Hetzelfde geldt voor bedrijven die net camera's hebben geplaatst. In de hoogbeveiligde bedrijven zijn ze vaker tevreden over visitatieprocedures, maar in sommige van deze bedrijven noemt men alweer de tekortkomingen hiervan en stelt men zich op het standpunt dat sociale-controlemechanismen aanvullend moeten worden gebruikt, omdat technopreventieve maatregelen en controleprocedures altijd kunnen worden omzeild.

Met uitzondering van een aantal grote, goed beveiligde ondernemingen, zien we dat veel bedrijven hun preventieve maatregelen vooral reactief

nemen, dat wil zeggen in reactie op incidenten waarmee ze te maken hebben. Dit heeft vooral financiële achtergronden, want veel bedrijven noemen de financiën een obstakel bij het treffen van preventieve maatregelen. Ze zullen deze pas nemen als het niet anders kan. Naast economische afwegingen speelt hierbij de druk van externe partijen, zoals verzekeraars en opdrachtgevers, een rol. Andere obstakels die bedrijven ervaren bij het treffen van preventieve maatregelen liggen op het juridische en organisatorische vlak. Bij juridische obstakels gaat het vaak om beperkingen die de privacywetgeving oplegt aan bijvoorbeeld het toepassen van cameratoezicht of het uitvoeren van visitaties. Ook rapporteren bedrijven nogal eens personeelsverzet tegen allerlei toezicht- en controlemaatregelen. Dit speelt echter vooral in kleinere bedrijven.

Reactie van bedrijven op concrete voorvallen van interne criminaliteit

Hiervoor hebben we al geconstateerd dat met uitzondering van een aantal grote bedrijven, veel bedrijven op concrete incidenten reageren met aanpassingen in de beveiliging of in organisatieprocedures. Verder zien we dat de reacties op concrete voorvallen sterk afhangen van het soort voorval dat zich voordoet en de omstandigheden die hierbij aan de orde zijn. Zo voeren bedrijven bij verduistering vaker een intern onderzoek uit dan bijvoorbeeld bij inbraak (waarbij sprake is van interne betrokkenheid). Bij dergelijke ‘interne’ inbraken doen bedrijven weer veel vaker aangifte dan bij verduistering. Bij fraude is zelden sprake van aangifte. Het inschakelen van een recherchebureau doen bedrijven vaak pas als sprake is van een zekere schadeomvang. In het algemeen geldt echter dat hoe groter de schade van het betreffende incident, des te uitvoeriger de maatregelen die men treft.

De reacties ten aanzien van de daders van interne criminaliteit zijn homogener. In veruit de meeste gevallen (als het gaat om eigen medewerkers) wordt ontslag aangezegd of aangedrongen op ‘vrijwillig’ ontslag (onder bedreiging van het doen van aangifte). Bij lichtere normovertredingen, zoals nalatigheid, volgt vaak een waarschuwing of een aantekening in het personeelsdossier. De gang naar de strafrechter of de civiele rechter (om de schade te verhalen) wordt zelden gemaakt. Het zijn vooral enkele grote bedrijven die dit als standaardbeleid hebben. Heel veel bedrijven klagen juist over het feit dat deze trajecten voor hen doorgaans weinig opleveren en dat ze (te) veel tijd en geld kosten. Een aantal bedrijven is uitgesproken gefrustreerd over de ontslagprocedure bij de civiele rechter, omdat ze daar geconfronteerd werden met het feit dat hun ontslaggronden onvoldoende werden bevonden (door een gebrek aan bewijs of onrechtmatig verkregen bewijs). Hierdoor moesten ze de vermeende dief ook nog eens schadeloos stellen of weer in dienst nemen. De bewijskwesitie weerhoudt veel bedrijven dan ook ervan om dit traject te bewandelen. Men kiest er in deze gevallen eerder voor om met de

medewerker tot een onderling vergelijk te komen aangaande compensatie van de schade.

Wat betreft het doen van aangifte bij de politie, kunnen we constateren dat enkele, met name grote bedrijven, dit als standaardbeleid hebben, maar voor de meeste bedrijven geldt dat ze alleen aangifte doen als het moet (vanwege de verzekering) of als ze een concrete verdachte hebben waar ze van af willen. Als er geen interne of externe noodzaak is om aangifte te doen, geven bedrijven er in veruit de meeste gevallen de voorkeur aan om de zaak intern af te handelen.

Afhandeling van interne aangiften door politie en justitie

Als we kijken naar de wijze waarop aangiften van interne criminaliteit door politie en justitie worden afgehandeld, zien we in grote lijnen een bevestiging van het beeld dat bedrijven ons geschetst hebben: de door de politie opgehelderde interne zaken die wij hebben onderzocht, bestaan voor het overgrote deel uit aangiften waarbij bedrijven zelf de verdachten 'aanleverden'. Als deze informatie niet voorhanden was, bleek de kans op opheldering minimaal. Bovendien werd slechts in een minderheid van de gevallen waarin een aangifte werd opgehelderd, overgegaan tot vervolging van verdachten. In de meeste gevallen werd de zaak geseponeerd (52%). Heel vaak ging het hierbij zelfs om zaken met verdachten die al een strafblad hadden (in 67% van de gevallen). Als er al vervolgd werd, bestond de zwaarste sanctie in 66% van de gevallen uit een geldboete of een taakstraf. Veel bedrijven zullen hierin een bevestiging zien dat politie en justitie tekortschieten bij de aanpak van criminaliteit waardoor men getroffen wordt. Echter, ook bedrijven zelf nemen niet altijd hun verantwoordelijkheid als het gaat om de strafrechtelijke afhandeling van criminaliteit. Zo doen ze vaak geen aangifte of ze trekken zich in een later stadium terug uit het strafrechtelijke traject, omdat het hen in deze gevallen beter uitkomt om de zaak intern en/of civielrechtelijk af te handelen. Dit vermindert de mogelijkheden van politie en justitie om verdachten op te sporen en te vervolgen.

Tot besluit

Wij kunnen stellen dat de logistieke dienstverlening kwetsbaar is voor (serieuze vormen van) criminaliteit. Dit blijkt uit de aard en omvang van de incidenten die bedrijven aan ons gemeld hebben. Vaker dan door bedrijven wordt aangenomen is hierbij ook sprake van interne betrokkenheid. Ervaringen van terzake doende (opsporings)deskundigen wijzen duidelijk in deze richting. Zowel bedrijven zelf als ook brancheorganisaties en politieke en justitiële instanties kunnen nog het nodige verbeteren om deze problematiek tot een voor ieder aanvaardbaar niveau terug te brengen.